

ІТАЛІЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ ім. Т. Г. ШЕВЧЕНКА

БІБЛІОТЕКА
ІТАЛІЙСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ

Габріеле
Д'АННУНЦІО
■
НАСОЛОДА

Роман

*Переклад з італійської
Віктора Шовкуна*

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2014

НАСОЛОДА

Присвячується Франческо Паоло Мікетті¹

Ця книжка, написана у твоєму домі приязно прийнятим гостем, повертається до тебе як подарунок вдячності, як виконана обітниця.

Під час стомливої і тяжкої праці твоя присутність підтримувала мене і заспокоювала, як море. У болісних і примхливих викрутасах стилю прозора простота твоїх міркувань була для мене тим прикладом, який допомагав мені вдосконалити текст. Коли в процесі аналізу виникали сумніви, твої глибокі висновки нерідко освітлювали їх яскравим світлом.

Тобі, котрий вивчає усі форми й мутації духу, як я вивчаю всі форми й мутації речей, тобі, котрий розуміє закони, за якими розгортається внутрішнє життя людини, як я розумію закони малювання й колористики, тобі, який є глибоким знавцем душ, як і знавцем законів живопису, я завдячую дослідженням і розвитком найшляхетніших здібностей інтелекту; завдячую звичкою до спостережень, а передусім завдячую методом. Нині, як і ти, я переконаний у тому, що існує лише один об'єкт для вивчення — Життя.

Насправді ми перебуваємо досить далеко від того часу, протягом якого ти в Галереї Шарра² намагався проникнути в таємниці Вінчі та Тиціана, а я звертався до тебе з віршами, що мріяли

Про Ідеал, який у вічність прагне,
Та про Красу, яка не знає болю!

Хай там як, а обітницю того часу ми виконали. Ми разом повернулися на нашу чудову батьківщину, у твій «просторий

дім». Тепер тут не висять на стінах гобелени Медічі, не збираються дами на веселі розмови, не кружляють навколо нашого столу виночерпії та гончаки Паоло Веронезе³, екзотичні фрукти не наповнюють вази, що їх Галеаццо Маріо Сфорца⁴ замовляв у Маффео ді Клівате⁵. Ми надихаємося набагато вищими цілями; і наше життя, либонь, набагато примітивніше, й, мабуть, набагато більш овіяними духом Гомера та героїв здаються наші гідні Аякса трапези на березі розхвильованого моря, якими ми тамуємо голод у перервах між наповненими працею постами.

Я усміхаюся, коли думаю, що ця книга, в якій я не без смутку досліджую стільки зіпсутості та спотворення, стільки витонченої фальші й марної жорстокості, написана в простій і мирній атмосфері твого дому між останніми наспівами меси й першими пасторалями снігу, тоді як разом із моїми сторінками зростало дорогоцінне життя твого сина.

Не випадає сумніватися в тому, що коли в моїй книжці є бодай трохи людського милосердя та доброти, то я завдячую ними твоєму синові. Ніщо так не розчулює й не втішає, як видовище життя, яке розкривається й розвивається. Навіть видовище вранішнього світанку не можна порівняти з цим чудом.

Ось перед тобою моя книжка. Якщо, читаючи її, твій погляд ковзне далі й ти побачиш, як твій Джорджо простягає до тебе рученята й усміхається тобі своїм круглим личком, як у божественних рядках Катулла, — припини читати. І милуйся, як крихітні рожеві ніжки почнуть топтати сторінки, де зображена вся нікчемність Насолоди; і це неусвідомлене топтання я раджу тобі сприйняти як символ і як провістія.

Нехай тобі щастить, Джорджо. Мій друже й учителю, щире тобі спасибі.

КНИГА ПЕРША

I

Рік помирав тихою і лагідною смертю. Сонце в день Святого Сильвестра⁶ сяяло туманним м'яким теплом, золотавим, майже весняним, у небі Рима. На всіх вулицях було безліч народу, як то буває в одну з травневих неділь. На площі Барберіні та площі Іспанії розминалися безліч екіпажів. Від обох площ долинав неясний і незмовкний шум, досягаючи до церкви Трінтіга-деї-Монті⁷, звідти — до вулиці Сикстинської і проникаючи вже набагато тихшим навіть у кімнати палацу Дзуккарі⁸.

Кімнати поступово наповнювалися пахощами свіжих квітів, які стояли у вазах. Розквітлі троянди з широкими пелюстками були занурені в кришталеві келихи, які височіли на позолочених ніжках, виготовлених у вигляді алмазних лілей, що стоять за Мадонною на картині Сандро Боттічеллі в галереї Боргезе⁹. Жодна інша форма келихів не дорівнює за своєю елегантністю цій. Квіти в такій прозорій в'язниці майже наповнюються духовним змістом і ліпше передають образ релігійної або любовної жертви.

Андреа Спереллі чекав у себе вдома кохану жінку. Усі речі, що його оточували, здавалося, передавали дух любовної тривоги. У каміні палахкотіли дрова із сухого ялівцю, а малень-

кий чайний столик стояв поруч із філіжанками й блюдечками з майоліки Кастельдуранте¹⁰, прикрашеними малюнками з міфологічних сюжетів Люціо Дольчі¹¹, античними формами незрівнянної краси, де під малюнками були написані чорною фарбою, курсивом гексаметри Овідія. Світло проникало в дім, пом'якшене завісами з червоної парчі з гаптованими сріблом гранатами, листям і написами. Надвечірні промені сонця скісно падали на фіранки, і їхні мереживні візерунки відбивалися на підлозі.

Дзигарі на дзвіниці церкви Трініта-деї-Монті видзвонили о пів на четверту. Залишалось ще півгодини. Андреа Спереллі піднявся з канапи, на якій лежав, і пішов, щоб відсунути фіранку одного з вікон; потім зробив кілька кроків по квартирі; розгорнув книжку, прочитав у ній кілька рядків і знову її закрив; потім став озиратися навкруг себе невпевненим поглядом, ніби шукаючи якусь річ. Тривога чекання діймала його так гостро, що він мав потребу рухатися, зайнятися чимось, пом'якшити внутрішню напругу якоюсь матеріальною діяльністю. Він нахилився до каміна, узяв щипці, щоб розворушити вогонь, поклав на розпалену купу ще одне поліно ялівцю. Купа згорілих дров осіла; вугілля, бризкаючи іскрами вогню, підкотилося до металевієї пластини, яка захищала килим; полум'я розпалося на безліч дрібних синіх язичків, які спалахували і згасали. Головешки диміли.

У пам'яті чоловіка, який перебував у стані чекання, ожив один спогад. Саме перед цим каміном Елена мала звичай грітися, перш ніж одягтися після години інтимних зносин. Вона з великою майстерністю завантажувала камін великими полінами. Хапала великі щипці обома руками і трохи відкидала голову назад, щоб уникнути іскор. Її тіло, яке примощувалося на килимі в дещо незручній позі через необхідність рухати м'язами і згинати плечі, здавалося, усміхалося всіма своїми суглобами і всіма складками та всіма заглибинами, з його світлим бурштиновим кольором, нагадуючи Данаю Корреджо¹². І вона справді скидалася обрисами тіла на одну з жінок Корреджо, зі своїми маленькими й гнучкими руками та

ногами, схожими на гілки, майже як у Дафни на початку її перетворення на дерево.

Після того як вона закінчувала свою роботу, дрова розгорялися і створювали раптове джерело блиску. У кімнаті це гаряче рожеве світло й холодні промені призахідного сонця, що проникали крізь шибки, змагалися протягом якогось часу. Запах спаленого ялівцю злегка затуманював голову. Елена, схоже, перебувала в полоні дитячої радості, дивлячись на яскраве й гаряче полум'я. Вона мала трохи жорстокий звичай обривати й кидати на килим пелюстки всіх квітів, що були у вазах, після кожного любовного побачення. Після того як поверталася до кімнати, повністю вдягнена, натягуючи рукавички або закручуючи волосся, вона всміхалася посеред цього безладу; і ніщо не могло зрівнятися з грацією того руху, яким вона трохи підсмикувала сукню, простягаючи вперед спочатку одну ногу, потім другу, щоб коханець нахилився й зав'язав ще розв'язані шнурки її черевиків.

Тут нічого не змінилося. Від усіх речей, на які Елена дивилася або яких вона торкалася, на нього напливали спогади та образи далекого часу. Після майже двох років перерви Елена вперше переступить через цей поріг. Через три години вона, безперечно, прибуде, сяде в оце крісло, трохи засапавшись, як у ті часи, й почне говорити. Усі речі знову почують її голос, а може, навіть її сміх через два роки.

День великого прощання якраз припадав на двадцять п'яте березня тисяча вісімсот вісімдесят п'ятого року, воно відбулося за Порта Піа¹³, в кареті. Дата прощання залишилася невитравною в пам'яті Андреа. Сьогодні, чекаючи Елену, він міг пригадати найменші подробиці того дня з дивовижною ясністю. Видовище номентанського краєвиду¹⁴ поставало тепер перед ним в ідеальному світлі, як у тих пейзажах, що їх ми бачимо уві сні, де речі бувають видимі здалеку завдяки тому випромінюванню, яке подовжує їхні форми.

Закрита карета рівномірно торохтіла, запряжена кіньми, які бігли клусом; стіни стародавніх патриціанських вілл проминали їх поза віконцями, білі, вони майже віддзеркалювали

світло дня й віддалялися від них безперервно і неквапно. Вряди-годи вони бачили велику залізну хвіртку, від якої відходила стежка з високими деревами обабіч, або зелене подвір'я, населене давньоримськими статуями, або довгі рослинні портики, крізь які проникали бліді промені сонця.

Елена мовчала, закутавшись у просторий плащ із хутра видри, затуливши обличчя вуаллю, сховавши руки в замшеві рукавички. Він із насолодою вдихав тонкі пахощі геліотропу, які линули від коштовного хутра, водночас притискаючись до її руки своєю рукою. Обоє відчували, що вони перебувають наодинці, далеко від інших людей. Але раз у раз їх проминала чорна карета якогось прелата або пастух верхи, або група священнослужителів у фіолетових одіннях, або череда худоби.

За півкілометра від мосту вона сказала:

— Вийдімо з карети.

У відкритому полі холодне й прозоре світло здавалося джерельною водою. Дерева гойдалися на вітрі й завдяки ілюзії зору, здавалося, передавали своє розгойдування всім навколишнім речам.

Вона сказала, пригортаючись до нього й хитаючись на твердій землі:

— Я поїду звідси сьогодні ввечері. Ми бачимося з тобою востаннє.

Потім замовкла. Тоді знову заговорила, роблячи паузи, про необхідність її від'їзду, про необхідність розлуки, заговорила голосом, переповненим смутком. Вітер налітав і зривав слова з її губів. Але вона все говорила й говорила. Він урвав її, взявши за руку й шукаючи між гудзиками тіло, щоб намацати пульс.

— Облиш! Облиш!

Вони йшли, долаючи невтримні пориви вітру. І він, притискаючись до жінки й відчуваючи, як його опановує почуття глибокої самоти, відчув також, як проникає йому в душу горде усвідомлення життя, в якому він мав би більше волі й більше сил.

— Нікуди не їдь! Нікуди не їдь! Я хочу, щоб ти завжди була тут, зі мною.

ЗМІСТ

Д'Аннунціо: антикварний ерос у відсвітах Великої Війни. <i>Оксана Пахльовська</i>	5
--	---

НАСОЛОДА

Переклад Віктора Шовкуна

Книга перша	33
Книга друга	151
Книга третя	241
Книга четверта	324
Примітки. <i>Оксана Пахльовська</i>	361